

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

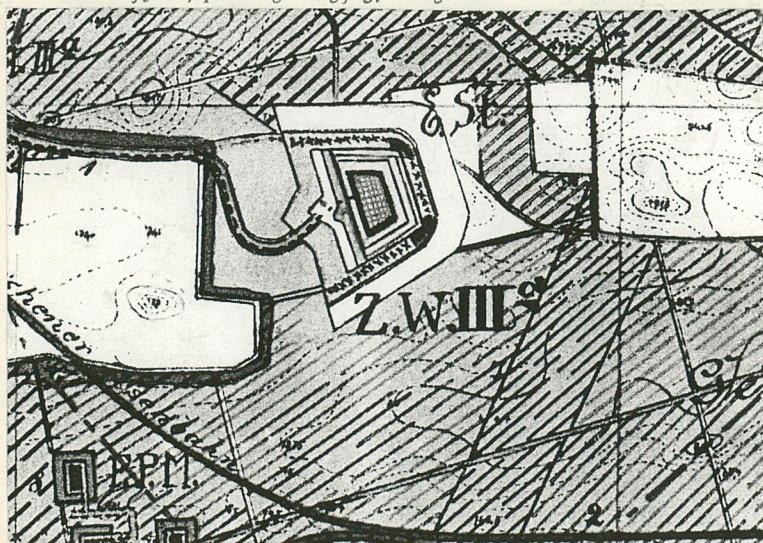
19594
WIELKOPOLSKIE

1. Obiekt
FORT IIIa UL. WRZESIŃSKA

2. Czas powstania
1887-1890

3. Miejscowość
POZNAN

Zdjęcia, plan sytuacyjny, rzuty

4. Adres
ul. Wrzesińska
Poznań - Miłostowo
nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo poznańskie
gmina Poznań

6. Poprzednie nazwy miejscowości
Posen

7. Przynależność administracyjna przed 1. VI.
1975 roku

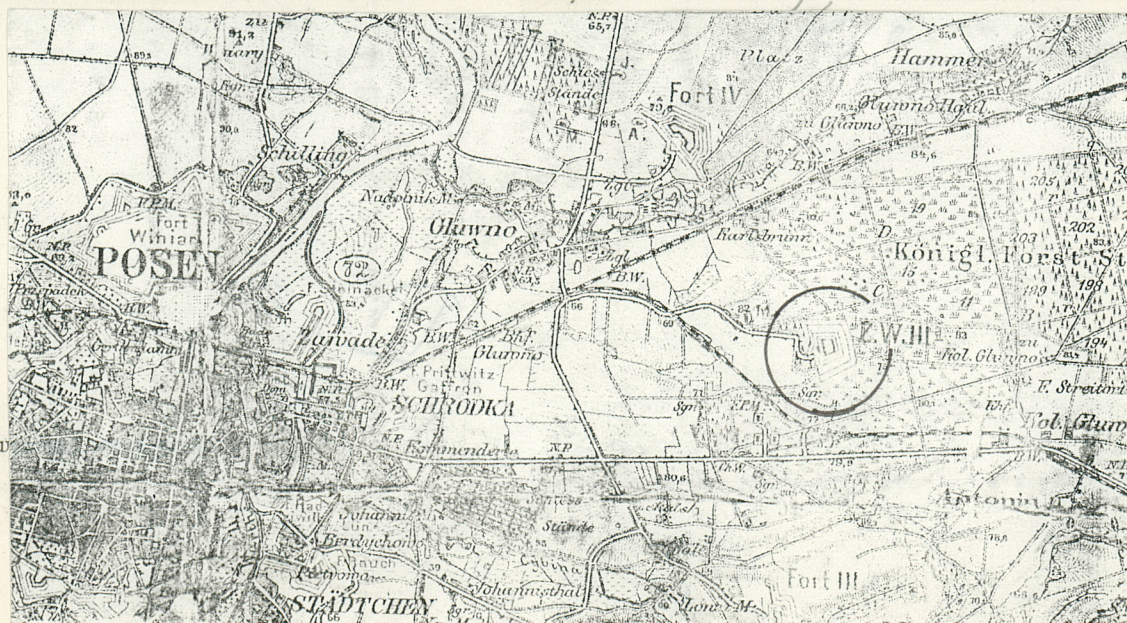
województwo poznańskie
powiat Poznań

8. Właściciel i jego adres
Skarb Państwa

9. Użytkownik i jego adres
Zakład Usług Pogrzebowych
"UNIVERSUM" - ul. Woźna 15

10. Rejestr zabytków
Nr 245 data 25.05.1983
31.03.2008

autor zdjęć
data wykonania
miejsce przechowywania

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu,

Fort IIIa był jednym z elementów pierścienia zewnętrznego Twierdzy Poznań. W skład pierścienia wchodziło dziewięć fortów głównych, dziewięć fortów pośrednich, oraz bateria Bogdanka. Każdy z fortów stanowił samodzielny ośrodek oporu oraz podstawę do działań operacyjnych. Fort III a jest jednym z fortów pomocniczych - pośrednich - artyleryjskich. Obiekt zbudowany został w latach 1880-1890 w drugim etapie budowy pierścienia fortów Twierdzy Poznań. Prace budowlane prowadziła niemiecka firma, w realizacji brali udział jeńcy francuscy. Koszt budowy wyniósł około 1 mln marek. Otrzymał on nazwę Prittwitz. W początku XX w. w związku ze zmianą założeń strategicznych fort modernizowano, a w rejonie operacyjnym prowadzono rozbudowę. Fort zdobyty został przez powstańców wielkopolskich. W okresie międzywojennym stacjonowało tam Wojsko Polskie. W okresie II wojny obiekt służył jako magazyn wojsk niemieckich. Po wojnie użytkowany był przez LWP, później przez Centralę Rybną. Obecnie użytkownikiem jest Zakład Usług Pogrzebowych "Universum" i adaptowany jest na dom pogrzebowy.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, dach, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja - obiekt usytuowany jest po stronie wsch., Poznania na terenie ~~Cmentarza~~ Miejskiego na Miłostowie. Całość otoczona jest terenami zielonymi z gęstym drzewostanem. Wjazd do fortu z drogi rokadowej znajduje się po stronie zach. z kierunku centrum miasta. Teren otaczający o ukształtowaniu zróżnicowanym, nieznacznie opadającym w kierunku pd.-zach.

Materiał - konstrukcja

- Ściany oraz mury oporowe murowane z cegły ceramicznej układanej w wążku głównym /grubość do 0,8m/. Sklepienia ceglane /grubość do 1,0m/ przykryte warstwą piasku a następnie warstwą tłuczniobetonu /grubość ok. 1,0m/ całość przykrywa warstwa ziemi /grubość do 2,5m/. Sklepienia ceglane kolebkowe w poternie głównej i schronach, sklepienia kolebkowe poprzeczne na podciągach półkolistych w poternach bocznych. Niski mur oporowy zbudowano po stronie skarpy w części wjazdowej fortu, jako przedłużenie elew. frontowej. Z pozostałych stron fortu zbudowano mury oporowe przeciwskażp o wysokości 8 m. Po przeciwnej stronie fosy znajdują się skarpy ziemne bez murów oporowych. Fort otaczała krata forteczna z kutych prętów metalowych, obecnie zdemontowana. Otwór bramowy główny zewnętrzny, zamknięty łukiem odcinkowym. Otwory bramowe zewnętrzne schronów zamknięte łukami pełnymi lub odcinkowymi. Otwory okienne z dwóch stron wjazdu do fortu /w koszarach szyji/ oraz w części wewnętrznej fortu /w koszarach czoła/ - prostokątne, zamknięte łukiem pełnym. Otwory okienne oraz wnęki w schronach zamknięte łukami odcinkowymi. Otwory strzelnicze w kaponierze wjazdowej i kojcach barkowych prostokątne. Zamknięcia otworów bramowych, drzwiowych oraz wnęk - z blach stalowych wzmocnionych kątownikami ułożonymi w formie listew i zastrzałów. Całość nitowana. Okna współczesne. Schody w koszarach szyji czoła oraz przy dojeździe do fosy jednobiegowe, kamienne lub ceglane.

Rzut - obiekt na rzucie trapezowym z osią symetrii narysów zorientowaną w kier. zach.-wsch. Całość otoczona suchą fosą o szerokości 10 m i głębokość ok. 6 m. Po stronie wjazdowej niski mur skarpy, po przeciwnej stronie fosy skarpa ziemna. W pozostałych częściach fortu przeciwskażpa murowana, z przeciwnej strony fosy skarpa ziemna. Od strony zach., plac apelowy zwany majdanem do którego prowadzi droga dojazdowa, maskowana wałami ziemnymi. Blokhauz ustawiony osiowo w stosunku do drogi dojazdowej, bronił dostępu do fortu. Rzut koszar składa się z dwóch części: koszar szyji - na rzucie prostokąta z dołączoną kaponierą wjazdową w narożu pd. zach., układ pomieszczeń jednotraktowy z poterną. W części środkowej brama i na przedłużeniu poterna główna łącząca obie części koszarowe. Koszary czoła - na rzucie wydłużonego prostokąta, układ jednotraktowy z poterną. W części pn. i pd. nieregularny układ pomieszczeń z dwoma parami schodów prowadzących na zewnątrz fortu na majdan. W osi narysu fortu znajduje się poterna łącząca koszar czoła z kojcami barkowymi. Poterna ta przebiega pod fosą i posiada wyjście schodami w obie strony do poterny usytuowanej w przeciwskażpie. Kojce barkowe mają rzut o jednotraktowym układzie pomieszczeń z otworami strzelniczymi umożliwiającymi przestrzeliwanie fosy w dwóch kierunkach prostopadłych.

14. Kubatura koszary 5600 m ³	15. Powierzchnia użytkowa koszary 1800 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne fort artyleryjski	17. Użytkowanie obecne obiekt adaptowany na DOM POGRZEBOWY
--	---	--	---

18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja

Współcześnie pomieszczenia koszarowe adaptowane są na użytek Zakładu Usług Pogrzebowych. W niewielkim zakresie zmieniono układ wnętrza - ściany działowe. Wbudowano w posadzce przewody instalacyjne. Wykonuje się odnawianie powierzchni ścian muru i sklepień, oraz izoluje się stropy od zewnątrz.

19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)

Stan ścian i sklepień, murów oporowych dobry. Znaczne ubytki cegieł elewacji, nad kojcami i elewacji schronów. Krata forteczna w większości zdemonstowana. Całkowicie zalana wodą poterna prowadząca do kojcy.

20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Plan der Stadt Umgebung von Posen 1860-1862
Plan - Poznań i okolice, koniec XIX w. - bibl. UAM
Dział Kartografii

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Materiały ze zbiorów Muzeum Wyzwolenia Miasta Poznania
na Cytadeli.

Deutsches Zentralarchiv in Marburg Kartenabteilung
D.Z.A. III - 4904.

Szkic przekroju. Kothe I. Die Kunstdenmäler
Des Stadtkreiss Posen, Berlin 1896

22. Bibliografia

Poznańskie Fortyfikacje. Bogusław Polak
Wydawnictwo Poznańskie 1988 r.

Fort VII - Dokumentacja Hist-Archit. P. Wojciechowski.
Zakład Arch. P.P. Poznań 1977 r.

Architektura i Budownictwo m. Poznania w latach 1780-
1880. Zofia Ostrowska-Kęmbłowska, I. Stankiewicz.
Ze studiów nad fortyfikacjami pruskimi na ziemiach
polskich "Studia i materiały do historii wojskowości"
r. 1966

Studium Ochrony Konserwatorskiej XIX w. Systemu
Fortyfikacji m. Poznania P. Wojciechowski i zespół
1992 r.

24. Uwagi różne

25. Wypełnił W. Sobkowski
Andrzej Pryszczewski

imię i nazwisko

data 1993-04-22

26. Sprawdził

imię i nazwisko

data

27. Załączniki

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
POZNAŃ	FORT IIIa	OPIS

Bryła - obiekt o narysie trapezowym otoczony suchą fosą. Część wewnętrzna fortu o zróżnicowanej bryle. Koszary i ich bryły - niewidoczne z zewnątrz - przykryte warstwą ziemi uformowanej w kształcie wałów. W części środkowej znajdował się majdan, przy nim elewacja koszar czoła. W poprzecznicach na wale umieszczono pięć parterowych schronów pogotowia i amunicji, połączonych drogą obwodową. Koszary szyji i czoła oraz kojce są jednokondygnacyjne. Kaponiera wjazdowa przylegająca do elewacji koszar o wyokrąglonej półkuliście bryle przykryta jest warstwą ziemi.

Elewacje - w całości ceglane. Elewacja zachodnia przy wjeździe do fortu - jednokondygnacyjna. Brama wjazdowa zamknięta łukiem odcinkowym, umieszczona jest w pozornej wnęcie. Z dwóch stron szerokie przypory przykryte daszkami jednospadowymi. W dolnej części elewacji 7 otworów okiennych przykrytych łukami pełnymi. Gzyms wieńczący składa się z czterech pasów cegieł stopniowo wysuwanych poza lico muru, z jednym pasem ząbkowym. Powyżej ukośny mur oporowy, betonowy, nad nim warstwa ziemi. W częściach bocznych - prostopadłych do elewacji frontowej umieszczono po 3 prostokątne otwory strzelnicze. Po stronie pd. kaponiera wjazdowa o niższej wysokości zwieńczona gzymsem schodkowym ceglany, nad nim ukośny mur oporowy, z bloków kamiennych, powyżej warstwa ziemi. Po stronie pn. i pd. po pięć otworów strzelniczych, po stronie wsch. dwa otwory strzelnicze. Elewacja koszar czoła o kształcie otworów okiennych, gzymsu i części wieńczącej analogicznym do elewacji koszar szyji. W części środkowej oraz w narożu pn. - przylegające przybudówki osłaniające wejścia przykryte są daszkami jednospadowymi. Elewacje schronów z otworami bramowymi i wnękami zamkniętymi łukami pełnymi i odcinkowymi. Powyżej bloki betonowe wyokrąglone. Mur oporowy przeciwskarpy zakończony jest gzymsem schodkowym ceglany i częściowo zachowaną kratę forteczną z kutych prętów stalowych. W dwóch częściach narożnych fosy mur przeciwskarpy przechodzi w elewacje kójców z otworami wejściowymi i strzelniczymi umieszczonymi w szerokich wnękach. Nad otworami stalowe daszki ochronne z prętów połączonych siatką.

Wnętrze - w większości zachowany układ pomieszczeń. W koszarach szyji i czoła pierwotnie znajdowały się: sale żołnierskie, oficerskie, telegraf, wartownie, lazaret, kojce do składowania broni, magazyny prowiantowe i magazyny amunicji. Kaponiera wjazdowa i kojce barkowe ze stanowiskami strzeleckimi - służyły do przestrzeliwania fosy. Podobną funkcję pełnił blokhaus.

Instalacje - elektr., wodociąg., kanalizac., odwadniająca.

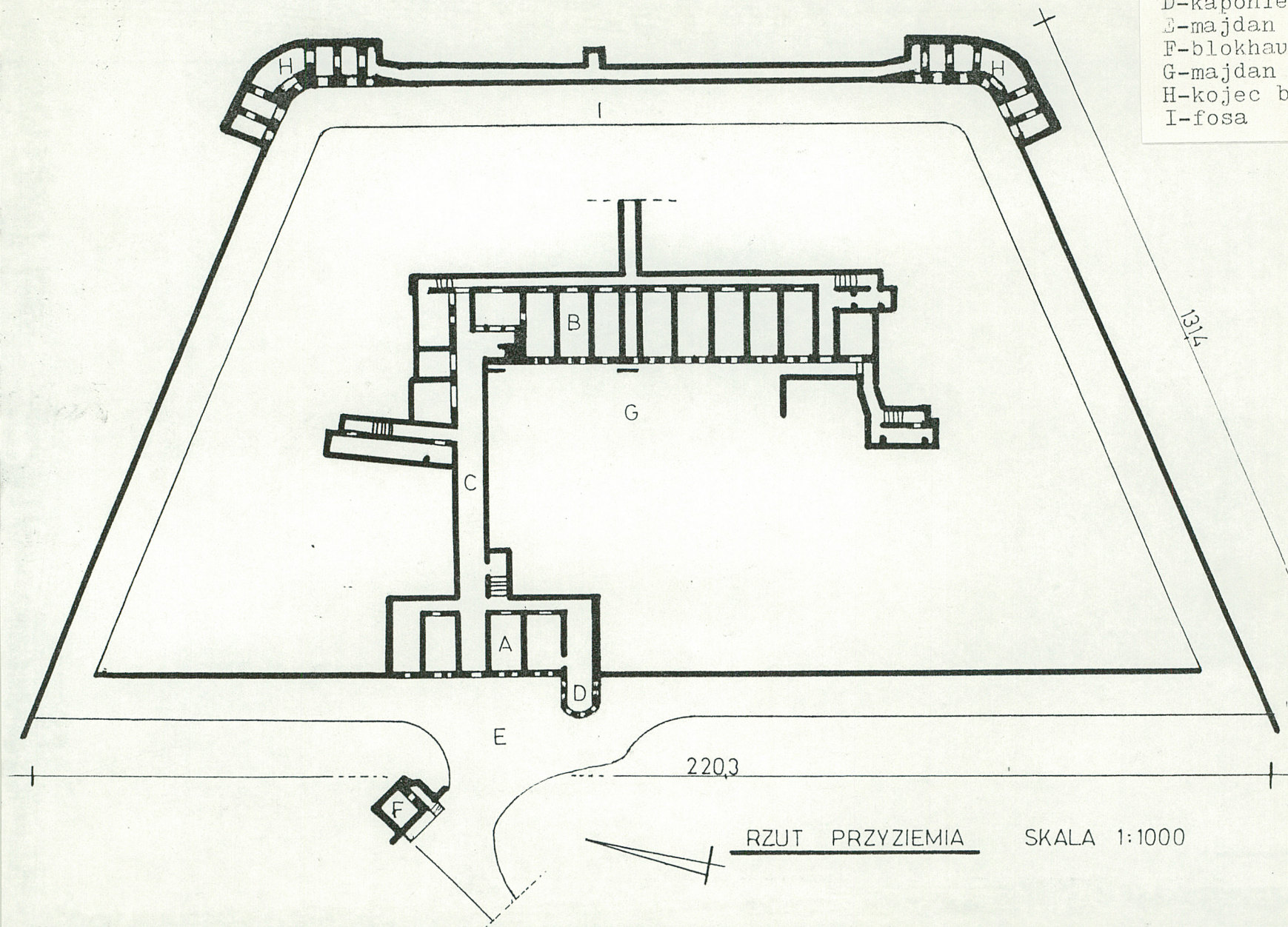
Wkładkę założył: mgr A. Pryszczewski 1993-04-22
(imię, nazwisko, data)

mgr W. Sobkowski

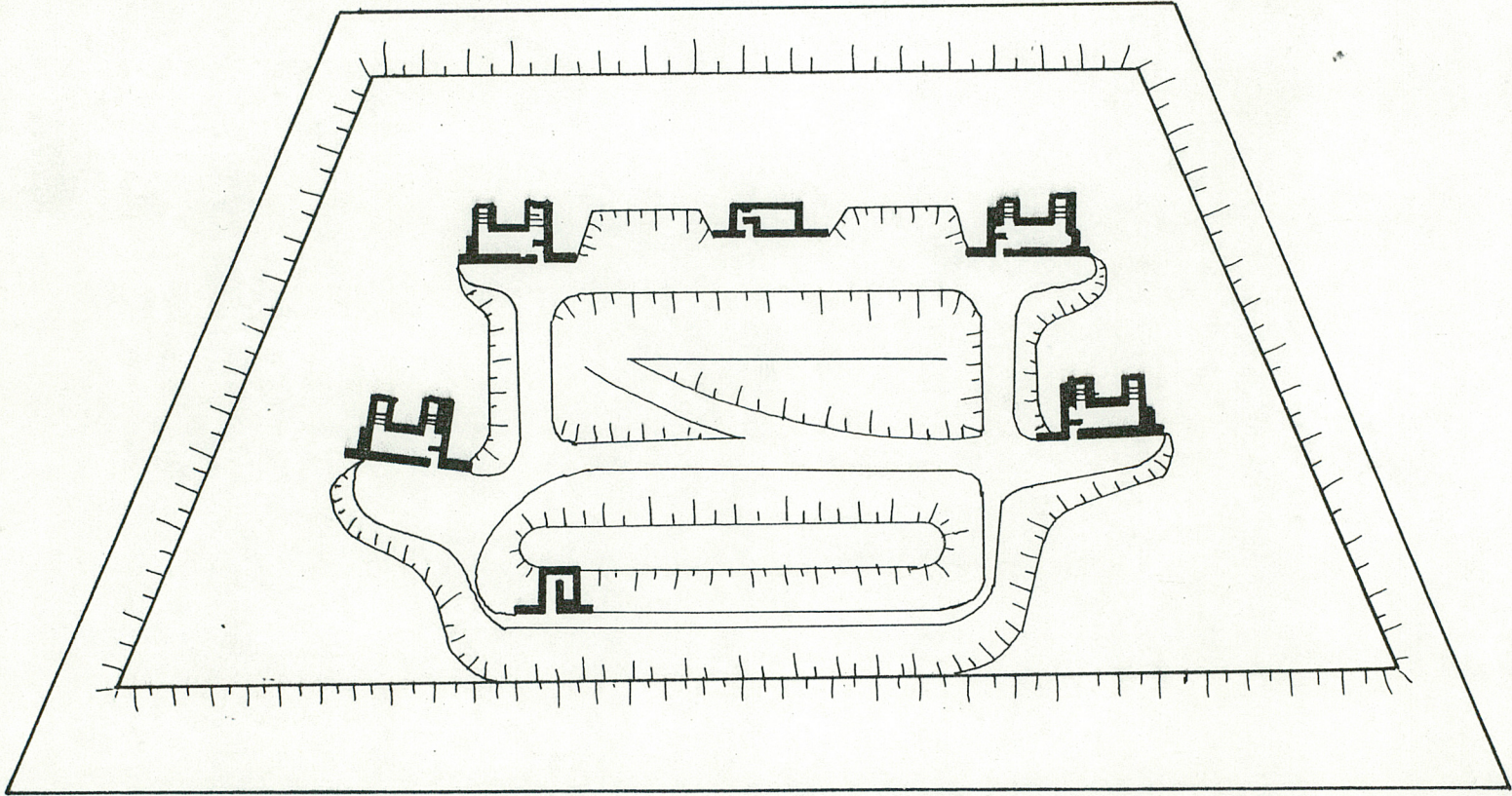
Miejsce przechowywania negatywów:

PSOZ-OM Pn' neg K89

- A-koszary szyji
- B-koszary czoła
- C-poterna
- D-kaponiera wjazdowa
- E-majdan wjazdowy
- F-blokhauz
- G-majdan
- H-kojec barkowy
- I-fosa

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
POZNAŃ	FORT IIIa	OPIS

Wkładkę załączył:

RZUT NADZIEMIA SKALA 1:1000

Miejsce przechowywania negatywów:

2

3

5

4

6

1. Miejscowość

POZNAN

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

FORT IIIa

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

OPIS

7

8

10

9

11

Wkładkę założył:

Miejsce przechowywania negatywów

12

13

14

15

16

17

1. Miejscowość

POZNAN

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

FORT IIIa

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

OPIS

18

19

21

20

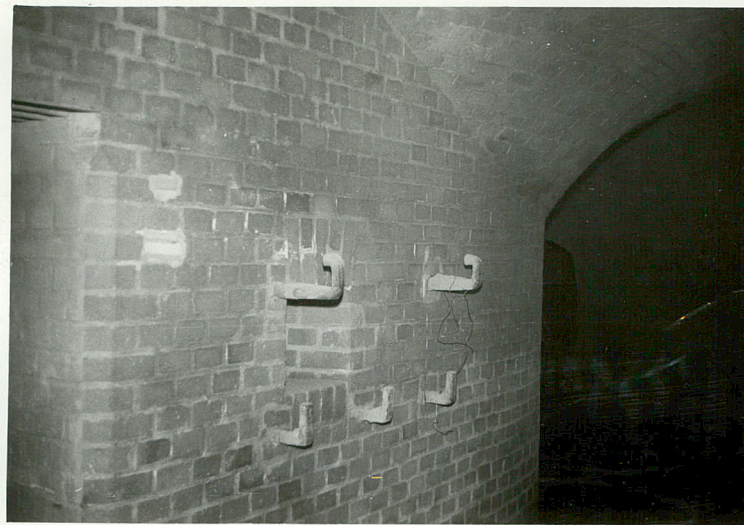
22

Wkładkę założył:

Miejsce przechowywania negatywów

23

24

25

26

27

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
POZNAŃ	FORT IIIa	OPIS

1. Kaponiera i część narożna koszar szyji
2. Strzelnica kaponiery
3. Elew. koszar szyji
4. Kaponiera
5. Elew. koszar szyji-widok w kier. pd.
6. Blokhauz
7. Daszek ochronny nad kojcem barkowym
8. Fosa-część wsch., widok w kier. pn.
9. Droga dojazdowa
10. Fosa-część wsch., widok w kier. pd.

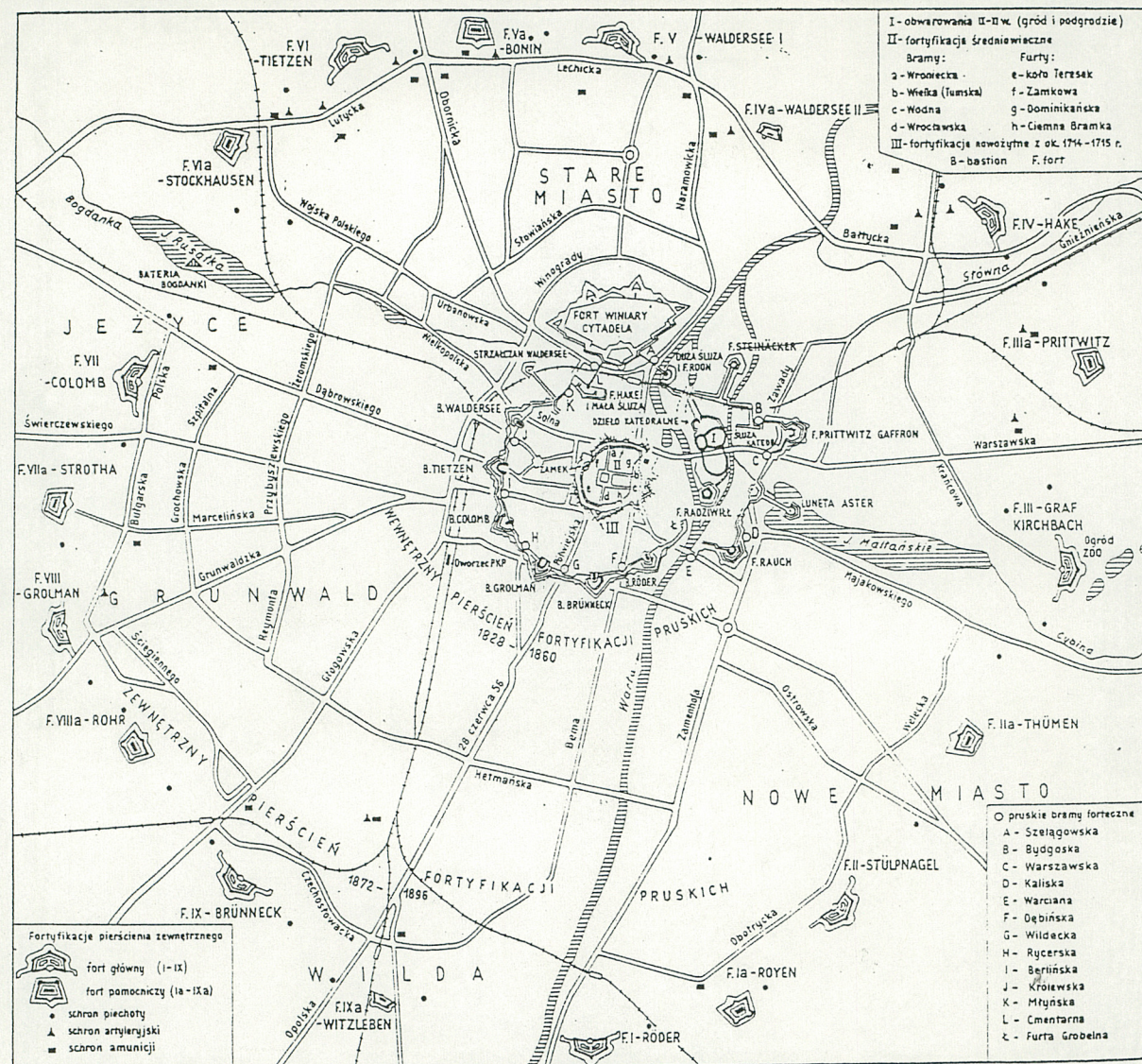
11. Fosa, część zach.
12. Schron
13. Schron artyleryjski
14. Frag. elew. koszar czoła
15. Schron artyleryjski
16. Widok w kier. zach. z wału nad koszarami czoła
17. Schron artyleryjski
18. Frag. elew. koszar czoła
19. Fosa-kojciec barkowy
20. Stanowisko obserwacyjne
21. Strzelnica
22. Strzelnica
23. Sklepienie w koszarach szyji
24. Frag. poterny bocznej
25. Krata forteczna
26. Schody przed blokhauzem
27. Zachowane zamknięcie wnęki amunicyjnej
28. Frag. poterny
29. Zachowane stalowe drzwi w koszarach szyji

Wkładkę zał

Miejsce prze

XV. Fortyfikacje poznańskie na tle współczesnego planu miasta